

Ikäpoliittinen suunnitelma

TAIVASSALON KUNTA [2014-2017]

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista astui voimaan 1.7.2013 (2012/980). Kunnan on laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi.

Kunnan peruspäätöksienvaltuuston asettama ohjausryhmä on laatinut Taivassalon kunnan toimialoja koskevan ikäpoliittisen suunnitelman vuosille 2014–2017. Suunnitelman laatimisessa on konsultoitu eri toimialojen edustajia sekä keskeisiä sidosryhmiä, kuten ikäihmisten neuvostoa, järjestöjä ja seurakuntaa.

Suunnitelmassa kuvataan vanhuspolitiikan kansalliset linjaukset, Taivassalon ikäpoliittinen visio, eettiset periaatteet ja strategiat, nykytilan ja toimintaympäristön kuvaukset sekä toimenpideohjelmat ja seuranta. Taivassalon kunnan ikäpoliittisen suunnitelman tavoitteena on edistää ikäihmisten hyvinvointia ja terveyttä, sekä parantaa palvelujen laatua ja vaikuttavuutta.

Suunnitelma on tarkoitettu ikääntyneiden palvelujen kehittämisen ja arvioinnin välineeksi työntekijöille ja kunnan päättäjille.

[Taivassalon kunta]

Puh. [02- 840 2000]
Faksi [02-878 743]

[Keskustie 9]
[23310 Taivassalo]

[www.taivassalo.fi]
[etunimi.sukunimi@taivassalo.fi]

Mukana valmistelussa: Ikäpoliittinen ohjausryhmä, vanhusneuvosto, peruspäätöksienvaltuuston johtaja, vanhustyönjohtaja

Sisällysluettelo

Sisällys

Taustatietoja Taivassalosta	1
Toimintaperiaatteet	3
Taivassalon ikäpoliittinen visio ja eettiset periaatteet	6
Toiminnan perusta: Vanhuspolitiikan kansalliset linjaukset	8
Palveluiden nykytila	15
Strategiset päämäärät	19

Taustatietoja Taivassalosta

Taivassalon kunta sijaitsee Varsinais-Suomessa, Turun saaristossa, *Tois puol jokke - puol tuntti Turust läntte*. Taivassalosta on hyvät yhteydet: etäisyys Turkuun on maanteitse alle 40 km (kunnan keskustasta Turun kauppatorille n. 50 km), Tampereelle 200 km ja Helsinkiin 215 km.

Kunnan pinta-ala on yhteensä 217 km², josta maa-alueita on 137 km². Merellisyyden ja saariston vuoksi merenrantaa on yli 300 km. Saaria Taivassalossa on yli 180. Kesämökkejä on n. 2 000 kpl. Kesäisin kunnan asukasluku nelinkertaistuu kesätaivassalolaisten myötä.

Tilastojen mukaan taivassalolaisia on runsaat 1700. Miehiä ja naisia on suunnilleen yhtä monta. Väestötiheys on 12,4 asukasta/km². Ruotsinkielisten osuus väestöstä on 0,7 %. Ulkomaalaisten osuus väestöstä on 1,5 %. Yli puolet kuntalaisista on suorittanut vähintään keskiasteen tutkinnon.

Väestömäärällä ja väestön ikärakenteella on iso merkitys palveluiden kysyntään.

Väestöennusteen mukaisesti Taivassalon väestömäärä on hieman nouseva vuoteen 2040 mennessä. (taulukko 1.)

2015	2020	2025	2030	2040
1674	1690	1714	1732	1749

Vuonna 2013 Taivassalossa alle 14-vuotiaiden osuus oli 13,1% koko väestöstä. 15-64-vuotiaiden osuus oli koko väestöstä yhteensä 29,9%. Väestöennusteen mukaisesti yli 75-vuotiaiden osuus nousee kaikista ikäryhmistä eniten. Yli 75-vuotiaiden osuus on vuonna 2030 yhteensä 23% ja 2040 yhteensä 27% koko väestöstä.

Väestön ikääntyminen ja palvelutarpeen kasvu aiheuttavat kunnalle suurimmat haasteet. Huoltosuhte nousee ja aiheuttaa veronkorotustarpeita ja/tai menoleikkauksia. Kunnallisten palveluiden järjestäminen ja yritysten työvoiman saanti heikentyy, jos eläköityvien tilalle ei saada uusia ammattitaitoisia työntekijöitä. Yritystoiminta ja sen myötä kunnan palvelutarjonta vähenee, jos yrittäjän luopuessa yrityksestään ei toiminnalle ole jatkajaa. Kylät autioituvat, kun vanhukset muuttavat keskustaan palvelujen äärelle ja talot jäävät tyhjilleen.

Todellisuudessa Taivassalon tulevaisuudenkuva näyttää onneksi paljon valoisammalta.

	2013	2015	2020	2025	2030	2035	2040
	Sukupuolet yhteensä						
Ikäluokat yht.	1667	1674	1690	1714	1732	1742	1749
0-6	107	106	94	90	86	85	85
7-14	111	109	120	112	108	103	102
15-64	950	934	868	847	819	808	820
65-74	254	285	350	336	322	311	277
75-	245	240	258	329	397	435	465

Väestöllinen huoltosuhde (=alle 15-vuotiaiden ja yli 65-vuotiaiden määrä 100:aa työikäistä kohden) näyttää alla olevan taulukon mukaan Taivassalon osalta huolestuttavalta. Väestön ikääntymisen haasteet on Taivassalossa tunnistettu jo 1990-luvun loppupuolelta lähtien ja niihin on pyritty varautumaan vanhustenhuollon palvelurakenteen uudistamisella.

	Huoltosuhde			
	2015	2020	2030	2040
Taivassalo	79,2	94,7	111,5	113,3
Vakka-Suomi	70,5	82,3	96,8	98,3
Varsinais-Suomi	59,2	64,9	71,7	73

Toimintaperiaatteet

Taivassalon vanhustenhuollon toimintaperiaatteena on, että mahdollisimman moni taivassalolainen ikäihminen voisi asua ja elää itsenäisesti tai tuettuna omassa kodissaan elämänsä. Edellytyksenä kotona selviämiseksi ovat asuinympäristön esteettömyys ja turvallisuus sekä toimivat lähi- ja kuljetuspalvelut. Toiminnan lähtökohtana on ikäihmisen tukeminen oman elämänsä hallinnassa ja ikäihmisen omien voimavarojen hyödyntäminen. Toiminnan tavoitteena on ikäihmisten tarpeiden mukainen hoiva ja palvelut käytössä olevilla resursseilla.

Ikääntyvällä taivassalolaisella on oikeus osallistua hoitoaan ja hoitopaikkaansa koskevaan päätöksentekoon. Ikäihmiselle annetaan tietoa eri hoitovaihtoehdoista ja niiden vaikutuksista. Jokaisella on oikeus asianmukaiseen hoitoon ja tarvitsemiinsa palveluihin, jotka tyydyttävät kohtuullisesti arjen tarpeet.

Taivassalolaisen ikäihmisen ollessa pitkäaikaisessa hoidossa hänen toiveitaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan vastaavasti kuten omassa kodissa asuessa. Taivassalossa ikääntyneille tarjotut palvelut perustuvat paitsi palvelutarpeen arviointiin niin myös yhtenäisiin ja tasapuolisiin myöntämisperusteisiin. Yksilöllisesti suunniteltujen palveluiden perusteena ovat aina ikääntyneen omat voimavarat ja hoidon toteutuksen suunnitteluun voivat osallistua myös ikäihmisen läheiset. Ikääntynyt kuntalainen on osallisena palveluiden ja oman elinympäristönsä kehittämisessä. Tavoitteena on estää syrjintä ja hyväksyä ihmisten erilaisuus. Tavoitteena on myös lisätä turvallisuuden kokemusta ikäihmisten elinympäristössä yhteistyössä kunnan eri hallintokuntien, yritysten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Ikäihmisten hyvinvoinnin turvaaminen ja väestörakenteen muutoksiin varautuminen edellyttävät kunnilta tietoista ikääntymispolitiikkaa. Tavoitteena on, että kunnalla on valtuuston hyväksymä ikäihmisten hyvinvointisuunnitelma, jonka toimeenpano on

kytketty kunnan talousarvioon ja -suunnitelmaan. Suunnitelman toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti.

Taivassalon toimintälähtökohdat

Taivassalon kunnalle perusterveydenhuollon palvelut tuottaa Uudenkaupungin yhteistoiminta-alue. Se järjestää Uudenkaupungin, Taivassalon, Kustavin, Pyhärannan ja Vehmaan kuntien perusterveydenhuollon ja päihde- ja mielenterveyspalvelut. Taivassalon terveysasemalla kuntalaiset pääsevät lääkärin ja sairaanhoitajan vastaanotoille. Kuntalaiset saavat hammaslääkärin, laboratorion, neuvolan ja psykiatrisen sairaanhoitajan palvelut arkisin omalta terveysasemalta virka-aikaan. Kouluterveydenhoitajan palvelut ovat Taivassalon yhtenäiskoulussa. Virka-ajan ulkopuolella terveydenhoidon palvelut ovat TYKS-yhteispäivystyksessä Turussa vuoden 2015 alusta. Taivassalon kunnan kotihoito vastaa kotiin annettavasta hoivasta ja sairaanhoidosta. Potilas- ja sosiaaliamies tulee Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksesta Turusta.

Erikoissairaanhoidon palvelut Taivassalon kunnalle tuottaa Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri ja kehitysvammahuollon palvelut Varsinais-Suomen erityishuoltopiiri.

Taivassalon kuntastrategia

Kunnanvaltuusto on 11.11.2013 hyväksynyt Taivassalon kunnan arvot, vision ja strategian vuoteen 2020.

Strategia ohjaa kunnan toimintaa ja sen toimenpiteet jalkautetaan vuosittain hallintokuntien toimintasuunnitelmiin ja talousarvioihin. Näissä kirjauksissa tarina saa selkeät mittarit, joilla tarinan toteutumista voidaan seurata. Hallintokunnat päättävät näistä vuosittain.

Taivassalon kunnan arvot

Avoimuus

- Avoimuus tarkoittaa kaiken kunnan toiminnan läpinäkyvyyttä: avointa kommunikointia sekä päätöksenteossa että yhteistyökumppaneiden kanssa. Työyhteisössä avoimuus tarkoittaa avointa ja muuntelematonta tiedonkulkua sekä lupaa ottaa puheeksi vaikeitakin asioita. Avoimuutta työyhteisössä on reiluus työkavereita kohtaan.

Oikeudenmukaisuus

Oikeudenmukaisuus on yhteiskunnan perusarvo, joka tarkoittaa toiminnassamme mm., että asiakkaita ja työntekijöitä kohdellaan lainmukaisesti ja tasa-arvoisesti. Myös kunnallinen päätöksenteko on oikeudenmukaista ja demokraattista. Toimimme tasa-arvoisesti, inhimillisesti ja suvaitsevasti.

Tavoitteellisuus

Toimimme tavoitteellisesti ja tehokkaasti. Tämä edellyttää asiantuntevaa ja aloitteellista työskentelyä, nopeaa päätöksentekoa, vastuullista ja valtuuttavaa johtamistapaa. Poliittinen toiminta on johdonmukaista, eteenpäin pyrkivää ja luottamusta herättävää. Tavoitteellinen ja tehokas toimintatapa näkyy asioiden sujumisena, tasapainossa olevana taloutena ja hyvänä maineena.

Luonto

Puhdas saaristoluonto on meille arvokas ja pidämme siitä huolta. Haluamme turvata tuleville sukupolville terveellisen, turvallisen ja viihtyisän Taivassalon. Otamme huomioon luonnon vaatimukset ja rakennamme pitkäaikaista ja viihtyisää Taivassalaa.

Taivassalon ikäpoliittinen visio ja eettiset periaatteet

- Ikäihmisten palvelujen kehittämistä ohjaavat eettiset periaatteet.
- Taivassalon kunnan ikäihmisten palvelujen järjestämistä ohjaavat keskeiset ihmisarvoisen vanhuuden turvaamista kuvaavat eettiset periaatteet. Keskeinen perusarvo on ihmisarvon kunnioittaminen. Jokaiselle on turvattava oikeus arvokkaaseen vanhuuteen ja hyvään kohteluun asuin- ja hoitopaikasta ja hoidon ja palvelun tarpeesta riippumatta. Ihmisarvoisen elämän turvaavia eettisiä periaatteita ovat (STM 2008):
- Itsemääräämisoikeus, jonka toteutuminen edellyttää, että ikäännytynyt ihminen pystyy tekemään tietoisia valintoja ja että hän saa päätöksentekoaan varten tietoa ja muuta tukea. Itsemääräämisoikeutta voidaan edistää ikäihmisten voimavaroja tunnistamalla, vahvistamalla ja käyttämällä voimavaralähtöisyyden periaatteen mukaisesti.
- Oikeudenmukaisuus, joka liittyy inhimillisten tarpeiden tyydyttämiseen ja hyvinvointiin. Palvelujen oikeudenmukainen kohdentaminen edellyttää ikäihmisten yhdenvertaisuuden turvaavaa palvelutarpeen arviointia ja palveluiden yhtenäisiä myöntämisperusteita. Oikeudenmukaisuus tarkoittaa myös syrjinnän estämistä, epäoikeudenmukaisuuteen puuttumista ja erilaisuuden hyväksymistä.
- Osallisuus, jota voidaan tarkastella sekä yksilön että laajemmin koko yhteiskunnan tasolla. Yksilön tasolla kyse on osallisuuden periaatteen tekemisestä näkyväksi ikäänntyneiden palveluissa, sosiaalisen toimintakyvyn ylläpitämisestä ja vahvistamisesta sekä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden turvaamisesta niin, että ihminen on iäkkäänäkin yhteisönsä täysivaltainen jäsen.

Laajemmassa tarkastelussa sosiaalinen osallisuus merkitsee ihmisten mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristön kehittämiseen.

- Yksilöllisyys, joka korostaa ihmisen näkemistä ainutlaatuisena, yksilöllisenä persoonana. Palveluissa tehtäviä päätöksiä on arvioitava siltä kannalta, miten ne vaikuttavat ihmisen kykyyn kokea itsensä arvokkaaksi yksilöksi ja tuntea elämänsä mielekkääksi. Yksilöllisyys on vapautta ja valinnanmahdollisuuksia, mutta myös vastuunottoa omasta elämästä.
- Turvallisuus, joka tarkoittaa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden luomista. Turvallisuuden periaatetta toteutetaan muun muassa turvaamalla sosiaalisen tuen ja palvelujen saatavuus ja laatu sekä luottamus palveluntuottajien ja kuntalaisten välillä, huolehtimalla asuin- ja hoitoympäristöjen palo- ja muusta turvallisuudesta sekä ehkäisemällä tapaturmia, väkivaltaa ja kaltoin kohtelua.

Toiminnan perusta: Vanhuspolitiikan kansalliset linjaukset

Vanhustenhuollon lainsäädäntö

Suomen lain perusteella kaikilla tulisi olla samat oikeudet saada tarvitsemaansa palveluja ikään, sukupuoleen, tuloihin ja varallisuuteen katsomatta. Lainsäädäntö velvoittaa kuntia järjestämään riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ikääntyville ihmisille, muttei yksityiskohtaisesti säätele toiminnan laajuutta, sisältöä tai järjestämistapaa. Keskeisimmät ikäihmisten palveluja määrittävät lait ovat sosiaalihuoltolaki (710/1982) ja erikoissairaanhoidonlaki (1062/1989) sekä lisäksi potilaslaki (785/1992), lait yksityisestä terveyden- ja sosiaalihuollosta. Terveydenhuoltolaki (1326/2010) korvasi kansanterveyslain terveydenhuollon sisältöä sääntelevänä yleislakina. Rakenteita koskevat osat jäivät kansanterveyslakiin ja erikoissairaanhoidonlakiin, mutta niidenkin lainsäädännön uudistaminen on meneillään.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista astui voimaan 1.7.2013 (2012/980). Tämä ns. vanhuspalvelulaki täydentää sosiaali- ja terveydenhuollon yleis- ja erityislainsäädäntöä. Lain tarkoitus on tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia sekä parantaa sen mahdollisuutta osallistua elinoloihinsa vaikuttavien päätösten valmisteluun ja palvelujen kehittämiseen kunnassa. Lisäksi lain tarkoitus on parantaa iäkkään henkilön mahdollisuutta saada laadukkaita sosiaali- ja terveystalvveluja sekä vahvistaa hänen mahdollisuuttaan vaikuttaa hänelle järjestettävien palvelujen sisältöön ja toteuttamistapaan.

Laissa asetetaan kunnalle velvollisuuksia huolehtia ikääntyneen väestönsä hyvinvoinnin tukemisen ja iäkkäiden henkilöiden sosiaali- ja terveystalvvelujen saannin edellytyksistä. Kunnan on tehtävä valtuustokausittain suunnitelma näiden edellytysten toteuttamiseksi. Palvelujen riittävyttä ja laatua on seurattava ja arvioitava vuosittain. Lisäksi vanhusneuvostolle on annettava vaikutusmahdollisuus ikääntyneitä väestöä koskevassa päätöksenteossa. Kunnan on varattava riittävät voimavarat ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseen sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluihin. Kunnan on järjestettävä ikääntyneen väestön hyvinvointia tukevia neuvontalvveluja sekä tarjottava hyvinvointia tukevia terveystalvvelustuksia, vastaanottoja tai kotikäyntejä erityisesti riskiryhmiin kuuluville ikääntyneille asukkailleen.

Laissa säädetään myös iäkkään henkilön palveluntalvvelujen viivytyksettömästä ja monipuolisesta selvittämisestä sekä hänen yksilöllisiä talvveluitaan vastaavan

palvelukokonaisuuden suunnittelusta. Iäkkään henkilön palvelupäätös perustuu palvelutarpeen selvitykseen ja palvelusuunnitelmaan. Lisäksi iäkkään henkilön tarvitsemat kiireettömät sosiaalipalvelut on järjestettävä viivytyksettä, mutta vähintään kolmessa kuukaudessa. Lain mukaan kiireelliset sosiaalipalvelut on järjestettävä välittömästi. Pitkäaikainen laitoshoidon voidaan toteuttaa vain pääasiassa lääketieteellisin perustein. Vaihtoehtoja on neuvoteltava iäkkään henkilön kanssa ja hänen näkemyksensä on kirjattava ylös.

Lisäksi laki sisältää perussäännökset iäkkäille henkilöille palveluja tarjoavien toimintayksikköjen palvelujen laadusta. Laissa on määritelty, että toimintayksikössä on toteutettava omavalvonta palvelujen laadun ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Omavalvonnan yhteydessä on kerättävä säännöllisesti palautetta sekä asiakkailta että yksikön henkilöstöltä.

Sosiaalihuollon yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Aluehallintovirastot ja Valvira ovat laatineet yhteistyössä vanhusten ympärivuorokautista hoivaa ja palveluja koskevan valtakunnallisen valvontasuunnitelman sekä suunnitelman toimeenpano-ohjelman. Valvontaohjelman avulla Valvira ja aluehallintovirastot valvovat sekä julkisen että yksityisen vanhustenhuollon toimintaa.

Valviran tehtävänä on ohjata aluehallintovirastoja niin, että vanhustenhuollon toimipaikkoja koskeva lupahallinto, valvonta ja siihen liittyvä ohjaus ovat yhdenmukaisia koko maassa. Aluehallintovirastot valvovat sekä julkista että yksityistä vanhustenhuoltoa omilla alueillaan. Ne tekevät tarkastuskäyntejä vanhustenhuollon toimintayksiköihin ja käsittelevät vanhustenhuoltoa koskevat kantelut. Myös kunnilla on velvollisuus valvoa alueellaan toimivia sosiaalihuollon palvelujen tuottajia. Valviran valvonnan tavoitteena on varmistaa, että ikäihmiset saavat sellaista hoitoa ja hoivaa, jota lait, asetukset ja vanhustenhuollosta annetut suositukset edellyttävät (www.valvira.fi).

Ikäihmisten palvelujen tarkoituksena on tukea vanhusten arkielämän sujumista ja varmistaa vanhuksen tarpeellinen hoito ja huolenpito. Palveluja toteutetaan pääosin avohoitona, asumispalveluina, laitoshoidon tai omaishoidon tuen avulla. Näitä palveluja järjestettäessä asiakkaalle on laadittava palvelu- ja hoitosuunnitelma pääsääntöisesti yhteisymmärryksessä asiakkaan kanssa. Ikäihmisten hoidon ja palvelujen tavoitteena on, että mahdollisimman moni ikäännytynyt voi elää itsenäisesti omassa kodissaan. Kotona asumisen tukemiseksi voidaan toteuttaa asiakkaan asunnon parannus- ja muutostöitä, joihin voi saada avustusta vammaispalvelulain nojalla, valtion perusparannus- ja korjauslainoja sekä avustuksia.

Terveystieteellisen perusteella sairaanhoitopiirien kuntayhtymien tulee ryhtyä

tarjoamaan asiantuntemusta ja tukea kunnille mm. järjestämällä koulutusta, kokoamalla hyvinvointi- ja terveystietoja ja levittämällä hyviä käytäntöjä. Kunnissa tehdään hallintokuntien rajat ylittäen yhteistyötä aivoterveystieteen edistämiseksi ja vahvistetaan eri sektoreilla, kuten liikunta-, kulttuuri- ja sivistystoimi, toimivien osaamista aivoterveystieteen edistämiseksi (terveydenhuoltolaki 1326/2010 § 35 ja 36 sekä ja sosiaalihuoltolaki 710/1982 § 13).

Kunnat/kuntayhtymät ja sairaanhoitopiirit huolehtivat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten riittävästä osaamisesta aivoterveystieteen edistämiseksi (terveydenhuoltolaki 1326/2010 § 5 ja sosiaalihuoltolaki 710/1982 § 53). Esimerkiksi kansallisessa muistiohjelmassa (STM 2012) on kuvattu tavoitteet muistisairauksien varhaisen toteamisen ja hoidon turvaamiseksi, muistisairaiden ihmisten ja heidän läheistensä oikea-aikaisen tuen ja palvelujen turvaavista tuki- ja palvelujärjestelmästä ja toimenpiteille niiden saavuttamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön linjaukset

Sosiaali- ja terveysministeriön vanhusten hoidon ja palvelun linjaukset vuoteen 2015 jakautuvat perus- ja toimintatavoitteisiin. Perustavoitteet ovat toimintakyvyn parantaminen, ylläpito ja itsenäisen selviytymisen vahvistaminen, aktiivinen osallistuminen, esteettömän ympäristön luominen ja yhdenvertainen oikeus palveluihin. Toiminnalliset tavoitteet korostavat omatoimisuuden edistämistä, vanhus- ja omaisjärjestöjen toiminnan ja vapaaehtoistyön edellytysten tukemista, yksilöllistä palvelutarpeenarviointia, asiakkaan aseman ja valinnanmahdollisuuksien kohentamista ja palvelumuotojen yhteensopivuuden varmistamista (STM 2007).

Ikäihmisten palvelujen laatusuositus

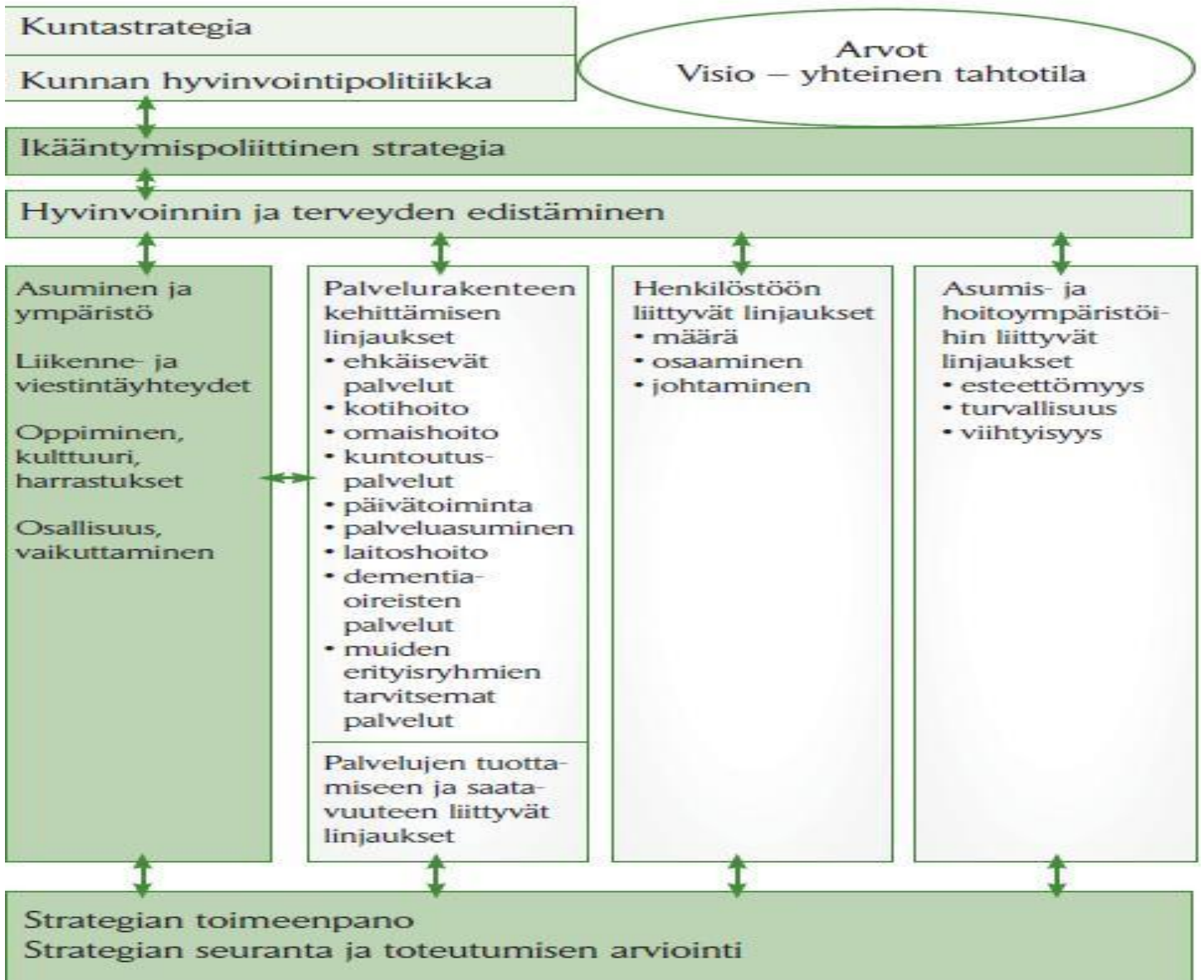
Hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi laaditun laatusuosituksen (STM 2013) tarkoituksena on tukea ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystieteiden palveluista annetun lain toimeenpanoa. Suositus on edeltäjiensä tapaan tarkoitettu ensisijaisesti iäkkäiden palvelujen kehittämisen ja arvioinnin tueksi kuntien ja yhteistoiminta-alueiden päättäjille ja johdolle. Lisäksi sitä voivat hyödyntää oman toimintansa suunnittelussa ja arvioinnissa monet muutkin tahot, kuten sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen tuottajat, alan ammattilaiset ja kolmannen sektorin toimijat.

Laatusuosituksen kokonaistavoitteena on turvata mahdollisimman terve ja toimintakykyinen ikääntyminen koko ikääntyneelle väestölle sekä laadukkaat ja vaikuttavat palvelut niitä tarvitseville iäkkäille henkilöille.

Laatusuosituksen keskeiset sisällöt ovat:

- osallisuus ja toimijuus,
- asuminen ja elinympäristö,
- mahdollisimman terveen ja toimintakykyisen ikääntymisen turvaaminen,
- oikea palvelu oikeaan aikaan,
- palvelujen rakenne: enemmän kotihoitoa, vähemmän laitoshoidoa,
- hoidon ja huolenpidon turvaajat,
- johtaminen: Laatusuosituksessa korostetaan kunnan järjestelmällistä toimintaa ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tukemiseksi kiinnittämällä huomiota ns. riskiryhmiin sekä neuvonnan ja ohjauksen sisältöön. Erityishuomiota tulisi kiinnittää:
 - Aivoterveysten edistämiseen Kansallisen muistiohjelman mukaisesti
 - Ravitsemustiedon lisäämiseen ravitsemussuosituksen mukaisesti
 - Liikuntatiedon ja matalan kynnyksen liikuntaneuvonnan lisäämiseen, mm. liikkumiskyvyn arviointiin
 - Rokotuskattavuuden parantamiseen ja rokotusten saatavuuteen lisäämällä matalan kynnyksen rokotuspisteitä
 - Psykososiaalisen hyvinvoinnin vahvistamiseen
 - Omaehtoisen ennakkoinnin mahdollisuuksiin
 - Lisäksi laissa määritellään henkilöstösuosituksia ja henkilöstön rakennesuosituksia kotihoitoon, tehostettuun palveluasumiseen, vanhainkoteihin ja terveys- ja keskussairaaloiden pitkäaikaishoitoon. Ikäihmisten palveluiden laatusuosituksessa (STM 2008) kuvataan, että ikääntymispoliittinen strategia on pitkän aikavälin ohjelma ikääntyneiden hyvinvoinnin ja palvelujen turvaamiseksi. Selkeä ja ytimekäs analyysi kunnan ikääntyneiden palveluiden, terveyden ja hyvinvoinnin nykytilasta on seurannan ja arvioinnin lähtökohta. Sen pohjalta voidaan käydä kansalaiskeskustelua. Kuntajohto tarvitsee tietoa kehityssuunnista ja siitä, millaisia muutoksia

toimintaan mahdollisesti on tehtävä. Ikäntymispoliittisen strategian seurannassa ja arvioinnissa käytetään yhteisesti sovittuja määrällisiä ja laadullisia arviointimenetelmiä ja indikaattoreita sekä tarkoituksenmukaista vertailutietoa.

Palvelujen laatu kuntoon

Vanhuspalvelulaki tehostaa iäkkäille tarjottavien palvelujen laadunhallintaa ja -valvontaa.

Tukea terveyteen ja hyvinvointiin

Vanhuspalvelulaki vaatii kuntia parostamaan järjestelmällisesti iäkkäiden hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen.

MITEN?

Korkealaatuisen palvelun edellytyksiä ovat muun muassa henkilöstön määrän ja osaamisen turvaaminen, pätevä johtaminen ja asianmukaiset toimitilat.

Palveluista vastaavan johtajan on huolehdittava, että toimintayksiköllä on omavalvontasuunnitelma, joka on julkisesti nähtävänä. Palveluja seurataan ja laatua kehitetään säännöllisesti kerättävän palautteen avulla.

MITEN?

Kunnan on laadittava suunnitelma, jossa arvioidaan ikääntyneen väestön hyvinvointia, tarjolla olevia palveluja ja palvelujen tarpeeseen vaikuttavia tekijöitä. Kootun tiedon pohjalta määritellään tavoitteet ja toimenpiteet ja selvitetään voimavarat hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen edistämiseen.

Lähde: Kuvio 1: Ikäihmisten palveluiden laatusuosituksen sisältö (STM 2008) Kuvio 2: Tesso; Seitsemän askelta vanhuspalvelulain toteutumiseen Julkaistu 11.12.2013

Palveluiden nykytila

Kotona asumista tukevat toiminnot ja palvelut

Vanhuspalvelujen työllä tuetaan ikäihmisten turvallista asumista omassa kodissaan asiakkaan osallisuutta ja omia voimavaroja tukien. Vanhuspalvelujen sairaanhoitaja antaa ohjausta ja neuvontaa vanhusten palveluista. Hän arvioi ja selvittää asiakkaan kokonaistilannetta ja palvelutarvetta ja järjestää tarvittavia palveluita moniammatillisesti yhdessä vanhuspalvelun muiden työntekijöiden kanssa.

Omaishoidon tuella tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuki on kokonaisuus, joka sisältää hoidettavalle annettavat tarvittavat palvelut sekä omaishoitajalle annettavan hoitopalkkion, vapaan ja omaishoitoa tukevat palvelut (Laki omaishoidon tuesta 2005/937).

Sosiaalihuoltolain mukainen kuljetuspalvelu (ShL) on tarkoitettu henkilöille, joilla on liikuntarajoitteita ja vaikeuksia käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä mutta, jotka eivät ole vaikeavammaisia. Sosiaalihuoltolain mukaisella kuljetuspalvelulla edistetään kuntalaisen omatoimista suoriutumista ja itsenäistä asumista.

Ikäihmisten palvelujen tavoitteena on, että asiakas saa turvallisen asuinympäristön lisäksi hyvän hoivan, huolenpidon ja hoidon elämänsä loppuun saakka. SAS-työryhmässä (selvitä –arvioi - sijoita) käsitellään asiakkaan suostumuksen mukaisesti 65 vuotta täyttäneiden asiakkaiden palvelujen järjestämistä, kun asiakkaan palvelujen järjestäminen vaatii moni ammatillista yhteistyötä ja koordinoitua. Työryhmässä käsitellään kaikki ympärivuorokautisen hoitopaikan hakemukset. SAS-työryhmä vastaa hoitopaikkojen tarkoituksenmukaisesta käytöstä toimintaympäristössä olevien reunaehtojen mukaisesti ja varmistaa, että avopalveluiden keinot ovat maksimaalisessa käytössä.

Kotihoidon palvelut

Kotihoitoa annetaan sairauden, vammaisuuden, alentuneen toimintakyvyn tai muun vastaavan syyn vuoksi. Kotihoidon tavoitteena on auttaa asiakasta selviytymään omassa kodissa mahdollisimman pitkään mm. terveydenhoidon, sairaanhoidon, kotipalvelun, sosiaalityön ja kuntoutusohjauksen avulla. Kotihoito perustuu yhdessä asiakkaan ja omaisen kanssa laadittuun palvelusuunnitelmaan. Suunnittelussa

otetaan huomioon asiakkaan omat voimavarat.

Asumispalvelut

Asumispalveluilla tarkoitetaan palvelu- ja tukiasumisen järjestämistä. Sosiaalihuoltolain 23 §:n mukaan asumispalveluita annetaan henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee apua tai tukea asunnon tai asumisensa järjestämisessä. Sosiaalihuoltoasetuksen (1982/607) 10 §:n mukaan asumispalveluja järjestetään palveluasunnossa tai tukiasunnossa.

Taivassalon kunnassa asumispalveluja järjestetään kunnan omana palveluna palvelukeskus Poijussa.

Hoito perustuu asukkaan ja omaisten kanssa yhdessä laadittuun hoito- ja palvelusuunnitelmaan sekä kunnassa määriteltyihin arvoihin. Asukaslähtöinen, turvallinen ja toimintakykyä ylläpitävä hoitoympäristö on kaiken toiminnan keskiössä.

Tehostettu palveluasuminen

Tehostettu palveluasuminen on tarkoitettu ympärivuorokautista hoitoa ja palvelua tarvitseville taivassalolaisille, jotka eivät kuitenkaan tarvitse vielä pysyvää laitospaikkaa. Pienryhmäkodissa tarjotaan palveluasumista eriasteisesti muistisairaille asukkaille.

Ryhmäkodissa on tarkoituksena luoda kodinomainen ja laadukkaaksi koettu ympäristö. Tämä merkitsee muistisairaalle ihmiselle mahdollisuutta säilyttää ihmisarvonsa ja kokea turvallisuutta ja onnistumisen tunteita. Toiminta perustuu muistisairaiden ihmisten erityistarpeiden ymmärtämiseen ja henkilökunnan korkean tietotaidon ylläpitämiseen. Pienryhmäkodissa on kuusi vakituista työntekijää, jotka työskentelevät kolmessa vuorossa ympäri vuorokauden.

Laitohoito

Vanhainkoti Ankkuri tarjoaa taivassalolaisille ikäihmisille hoitopaikan silloin, kun he eivät enää tule toimeen kotihoidon palveluiden turvin omassa kodissaan tai palveluasunnoissa. Ankkurin perusajatuksena on ylläpitää asukkaan kuntoa. Hoito perustuu palvelusuunnitelmaan, joka tehdään yhdessä vanhainkodin asukkaan, omaisten ja hoitajien kanssa. Vanhainkodissa työskentelee 10 vakituista työntekijää ja yksi laitoshuoltaja.

Vanhainkodissa hoito voi olla lyhyt- tai pitkäaikaishoitoa. Pitkäaikaishoitoa on yli

kolme kuukautta kestävä hoito. Taivassalolaisten ikäihmisten ensisijainen hoitopaikka on vanhainkoti Ankkuri, mutta tarvittaessa voidaan käyttää myös Vehmaan hoivaosaston paikkoja.

Vanhusneuvosto

Taivassalossa toimii ikäihmisten neuvosto, joka on kunnanhallituksen nimeämä kunnan ja sen alueella toimivien eläkeläis- ja vanhustyöjärjestöjen yhteistyöelin. Ikäihmisten neuvosto edistää taivassalolaisten ikäihmisten oikeuksien toteutumista ja kehittää olemassa olevia sekä uusia palveluita ja tukitoimia. Neuvosto on toiminut aktiivisesti vuodesta 2005 lähtien. Siihen kuuluu yhdeksän jäsentä, joista jokaisella on varajäsen. Vanhusneuvoston toimikausi on neljä vuotta ja se kokoontuu vähintään kolme kertaa vuodessa.

Vanhuspalvelulain mukaan ikäihmisten neuvosto tulee ottaa mukaan ikäpoliittisen ohjelman (suunnitelman ikääntyneen väestön tukemiseksi) valmisteluun sekä palvelujen riittävyyden ja laadun arviointiin. Lisäksi neuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka ikääntyneen väestön tarvitsemien palvelujen kannalta (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista 980/2012).

Henkilöstö

Ikääntyneiden palveluiden kehittäminen ja ikäpoliittisen ohjelman toteuttaminen vaatii riittävän määrän osaavaa henkilökuntaa. Palveluiden määrällisten ja laadullisten tavoitteiden toteuttamiseksi kullekin palvelulle tulee määritellä riittävä henkilöstömitoitus. Vanhuksen kannalta ei ole ratkaisevaa hoitopaikan muoto vaan turvallisuus ja riittävästi hoitohenkilöstöä. Henkilömitoitusta mietittäessä oleellista on asiakkaiden fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn sekä hoitoisuuden huomioiminen.

Hoiva- ja hoitopalveluissa tarvitaan riittävästi henkilöstöä; määrä, joka vastaa asiakkaiden toimintakykyä ja palveluiden tarvetta. Ikäihmisten hoidon laatusuosituksessa on määritelty henkilöstön kohdentamisessa ja mitoituksissa huomioitavat asiat eri hoitomuodoissa. Suositus henkilöstön vähimmäismääräksi tehostetussa palveluasumisessa ja vanhainkodeissa on 0,5 hoitajaa yhtä hoidettavaa kohden ja esim. Terveyskeskuksen osastoilla 0,6-0,7 hoitajaa hoidettavaa kohden.

Sosiaali- ja terveysministeriö seuraa henkilöstön määrän ja tehtävärakenteen kehitystä säännöllisesti. Vanhuspalvelulaissa uutuutena ikäihmisten palveluiden saajille on nimettävä oma vastuutyöntekijä vuoden 2015 alusta alkaen. Vastuutyöntekijä seuraa yhdessä ikäihmisen ja tämän omaisten kanssa palvelusuunnitelman toteutumista ja mahdollisia muutoksia palvelutarpeessa. Vastuutyöntekijä auttaa ja neuvoo ikäihmistä palveluihin ja etuuksiin liittyvissä asioissa.

Vanhainkoti Ankkuri:

Vanhainkodilla työskentelee sairaanhoitaja, joka on myös tehostetun palveluasumisen asukkaiden käytössä. Ankkurissa työskentelee lisäksi kuusi lähihoitajaa, kolme hoitoapulaista ja yksi laitoshuoltaja. Asukaspaiikkoja Ankkurissa on 16 kpl, joten henkilöstömitoitus 0,62.

Tehostettu palveluasuminen:

Ryhmäkodissa työskentelee kuusi lähihoitajaa. Asukkaita ryhmäkodissa on yhdeksän, joten henkilöstömitoitus on 0,77.

Palveluasuminen ja kotihoito:

Kotihoidossa työskentelee sairaanhoitaja, kaksi lähihoitajaa, kolme kodinhoitajaa, kolme perushoitajaa ja yksi oppisopimusopiskelija. Lääkäri on tiimin osana kahtena päivänä viikossa yhteensä 8 tuntia /viikko. Kotihoidossa on asiakkaita 30 ja palveluasumisessa asuu kahdeksan ikäihmistä. Poijun vieressä on ikäihmisten käytössä oleva rivitalo, jota kutsutaan B-ryhmäkodiksi.

Omavalvonta

Vanhustyönjohtajan on huolehdittava toimintayksiköiden omavalvonnan järjestämisestä ja suunnittelusta. Omavalvontaa varten laaditaan omavalvontasuunnitelma, joka tulee pitää julkisesti nähtävillä. Suunnitelman toteutumista on seurattava ja palveluita on kehitettävä saadun palautteen pohjalta, jota kerätään säännöllisesti asiakkailta, omaisilta ja henkilöstöltä. Näin turvataan asiakkaiden ja henkilöstön vaikutusmahdollisuudet palveluiden kehittämiseen ja laadunarviointiin. Omavalvontasuunnitelma on otettava käyttöön vuoden 2015 alusta.

Strategiset päämäärät

ASIAKKUUDET: HYVÄ VANHUUS

TAVOITTEET	KEINOT	MITTARIT	AIKATAULU	VASTUUHENKI LÖ
Hyvän vanhuuden mahdollistaminen panostamalla ennaltaehkäiseviin palveluihin ja terveyden ylläpitoon	Painotus ehkäisevissä ja avopalveluissa Suunnitelmallisen yhteistyön lisääminen varhaisen tuen toteuttamisessa. Vastuiden selkiyttämisen järjestöjen ja vanhuspalveluiden välillä. Yhteistyön lisääminen kunnan eri hallintokuntien välillä.	Matalan kynnyksen palveluita (ikäneuvola) Kotihoidon asiakasmäärät laatusuosituksen mukaisia Ennaltaehkäisevien kotikäyntien toteutuminen Vuosittaiset tapaamiset järjestöjen edustajien ja vanhustenhuollon kesken	31.12.2015 Seuranta vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä Marraskuussa ensimmäinen tapaaminen	Peruspalvelu- ja vanhustyönjohtaja
Yksin asuvien syrjäytymisen ehkäisy	Sosiaalisten suhteiden mahdollistaminen päivätöiminnan	Erillinen suunnitelma päivätoiminnasta Toimintaan osallistuvien määrä	Suunnitelmallisen toiminnan vuoden 2015 alusta	Vanhustyön johtaja ja kotihoidon edustaja

	järjestämisellä Kuljetukset yhteisiin tapahtumiin Kunnan asuntotuotanto	Asiakastyytyväisyyskyselyt		

Strategiset päämäärät

PALVELUT: PALVELUT KAIKKIEN SAAVUTETTAVISSA

TAVOITTEET	KEINOT	MITTARIT	AIKATAULU	VASTUU HENKILO
Vanhuspalvelut turvataan Sotaveteraanit erillisryhmään	Palvelut kohtuullisen matkan päässä ja saavutettavissa Palvelurakenteiden selkiyttäminen, vastuut, toiminnot, uudet ja toimintatavat	Palvelurakenteen ja laatusuosituksen mukainen Asiakasmäärä / työntekijä asetusten mukainen suositusten mukainen	Suunnitelman voimassaoloajan	Peruspalvelu- vanhustyönjohtaja
Vanhuspalvelut ovat laadukkaita ja asiakasprosessit toimivat sujuvasti	Kuvataan palveluiden omat prosessit	Prosessit kuvattu	31.12.2016	Vanhustyönjohtaja
Kotiin annettavien palveluiden lisääminen	Tekniikan hyödyntäminen	Haettavista etuuksista tiedottaminen ja palvelumallien kehittäminen yhteistyössä 3. sektorin kanssa.	Suunnitelman voimassaoloajan	Peruspalvelujohtaja ja vanhustyönjohtaja
Omaishoidontuen hyödyntäminen	Selkeät myöntämiskriteerit	Omaishoidontukea saavien määrä laatusuosituksen mukainen	Suunnitelman voimassaoloajan	Peruspalvelujohtaja ja vanhustyönjohtaja
Riittävä määrä palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen paikkoja	Rakennussuunnitelma		Suunnitelman voimassaoloajan	Vanhustyönjohtaja

Strategiset päämäärät

HENKILÖSTÖ: RIITTÄVÄSTI SITOUTUNUTTA JA OSAAVAA HENKILÖSTÖÄ

TAVOITTEET	KEINOT	MITTARIT	AIKATAULU	VASTUU-HENKILO
Henkilöstön mitoitus on riittävä.	Valtakunnallisten suositusten huomioiminen	Henkilöstön määrä	Seuranta vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä	Peruspalvelu- ja vanhustyönjohtaja
Ammattitaitoinen ja kelpoisuusehdot täyttävä henkilöstö.	Työnantaja tukee henkilöstön omaehtoista hyvinvoinnin ylläpitoa.	Palkat yhteneväiset Kirjalliset perehdytysohjeet ja niiden päivitys		
Työnjaon selkiyttäminen.	Työterveyshuollon yhteistyön kehittäminen.	Työnjako ja osaamisalueet kirjattu.	30.9.2014 mennessä	
Henkilöstön kokonaisvaltainen hyvinvointi	Työnohjaus.	Yhteistyöpalaverien määrä.		